

Александра В. Чебашек¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

ПОТЕНЦИЈАЛ БАЈКЕ У ОПСАДИ ЦРКВЕ СВЕТОГ СПАСА ГОРАНА ПЕТРОВИЋА

Предмет овога рада јесте истраживање *Морфологије бајке* Владимира Пропа директном применом и успостављањем Пропових одлика бајке на роман *Опсада цркве Светиої Спаса* Горана Петровића. Основна претпоставка анализе представља покушај приказивања романа као бајке проналажењем функција бајке које је одредио Владимир Проп. Настојимо да роман подробно разложимо на функције како бисмо показали проверљивост наше хипотезе – да се поменути роман може читати и као бајка. Детаљна анализа којом смо роман представили као бајку потпомогнута је и успостављањем основних одлика ауторске бајке. Показали смо како се Петровићев роман може посматрати као вештачки створена, хибридна бајка са више нелинеарних наративних токова који се међусобно преплићу.

Кључне речи: бајка, Владимир Проп, Горан Петровић, ауторска бајка, Морфологија бајке, функције

У стваралаштву савременог прозаисте Горана Петровића препознају се изразите тенденције постмодернистичке парадигме. Присутност и истицање књижевне тематизације историје, односа историје и приче, питања и положаја традицијско-културног наслеђа уочени су и препознати у критичком раду домаћих аутора. Претпоставити и препознати не свакидашње варијације и могућа другачија читања у његовој прози производ је садржинске и мотивске свестраности његових књижевних дела. Управо, у томе се налази богатство и вредност књижевника – да му дела буду препозната у што ширем, слободнијем и креативнијем контексту. Водећи се дословним значењем синтагме „слобода интерпретације”, первертујемо концепт досадашњих тумачења књижевног дела *Опсада цркве Светиої Спаса* Горана Петровића, посматрајући га као – бајку.

МОРФОЛОГИЈА БАЈКЕ ВЛАДИМИРА ПРОПА

Као творац „граматике бајке” (Бужињска 2009: 314), Владимир Проп је утицао на настанак једне од најважнијих школа структурали-

1 cebasekalexandra@gmail.com

стичке науке о књижевности у Француској шездесетих година – нартологије, на коју су посебан печат оставила истраживања структуралне антропологије Клод Леви-Строса, трансформативно-генеративна граматика Ноама Чомског и Пропова анализа бајке у циљу покушаја откривања универзалне граматике књижевности (уп. Бужињска 2009: 317). Као посебан књижевни жанр, бајку карактерише изразито двојство садржано у њеној „зачуђујућој разноликости, шароликости и бојама” са једне стране, док је са друге стране одликује структурна једнообразност, њена поновљивост (Проп 2012: 28), дакле, њена сводивост на расклапање и склапање, стварање и растварање, понављање, замењивање, варирање, изнова и изнова. Уочавањем да су основни делови бајке функције ликова Проп издваја 31 функцију, с тим да се одређивање функција не заснива на лику који функцију обавља, него је одредба најчешће именица која изражава радњу: забрана, испитивање, бекство итд. Под функцијом подразумевамо поступак лика одређен с обзиром на његов значај за ток радње, с тим да функције могу замењивати места (Проп 2012: 29, 127). Проучавање романа/бајке по функцијама ликова води нас закључку да ликови у бајци колико год били различити, често чине једно исто. Сам начин остваривања функција може се мењати и представља променљиву величину. Главно питање је шта чине ликови у бајци, док су питања ко чини и како чини само питања за допунско проучавање. Радња се не може одређивати ван свог места у току приповедања – узима се у обзир значење које конкретна функција има у току радње. У поглављу „Бајка као целина” Проп се бави начинима повезивања прича. „Свако ново наношење штете или повреде, сваки нов недостатак нечега ствара нов ток. Једна бајка може имати неколико токова... [...] Један ток може да следи непосредно за другим, али могу се и преплитати, почетни развитак се привремено зауставља, умеће се нов ток” (Проп 2012: 109–110). На препознавању различитих наративних токова заснива се наша анализа *Ојсаге цркве Светиој Сиаса* Горана Петровића.

Анализа романа/бајке ослања се на проналажење других типичних фантастичних и чудесних одлика бајке. Циљ је упустити се у повезивање разносмерних узрочно-последичних наративних токова романа/бајке како би се приказало да се Петровићев роман може посматрати и као једна велика бајка – бајка која унутар себе обједињује мноштво бајки у којима се функције често смењују и понављају. Узрок томе је то што се Петровићева хибридна, вештачки створена бајка одликује нелинеарном структуром приповедања, те као таква има више токова, а самим тим и више јунака. О функцијама унутар вештачке бајке, говори и Проп: „редослед функција је увек истоветан у фолклору, али вештачки створене бајке не подлежу тој законитости” (Проп 2012: 30). Онда када уочимо да се овај роман може читати и разумети као бајка, препознаћемо високи потенцијал сваког књижевног текста да „значи” и буде полисемантичан, да буде интерпретативно слободан. Структура и морфологија бајке могу се применити на проучавања књижевних дела, јер свако књижевно дело у себи

садржи одређени број функција бајке. Зато, роман *Опсада цркве Светиот Спаса* може бити исприповедана бајка о главном јунаку – цркви Светог Спаса – чије присуство прожима различите наративне токове (што чини интерпретацију сложеном), уз различите друге јунаке и противнике (што чини интерпретацију раслојеном).

На почетку тумачења романа/бајке уочена је главна мотивација радње – то је сан у уводном делу романа/бајке који се транспонује понављањем у даљем развоју наративних токова. Започињање сном и транссветовним кретањем остварена је фантастичка компонента романа (уп. Алексић 2013: 72), те роман/бајка од првих страница показује одређени фантастички, маштовити и бајковити потенцијал интерпретације.

УСПОСТАВЉАЊЕ ФУНКЦИЈА И АНАЛИЗА ОПСАДЕ ЦРКВЕ СВЕТОГ СПАСА

КЊИГА ПРВА, СЕРАФИМИ

Попут сваке бајке, роман започиње почетном ситуацијом *i* и просторно-временском одредбом, а то је Васкрс, црква Жича и *дан њрви*.

Дан друји је други ток бајке одређен просторно-временском одредбом: Битинија, као и почетном ситуацијом *i*²² која се одликује бајколиким почетком „Једне такве плаховите ноћи...” (Петровић 2013: 14). Одлазак царице Филипе од куће (*e*) је I Пропова функција – један од чланова породице удаљава се од куће. Затим, следи Филипин сусрет са монахом као и дејство IX Пропове функције³. Функција појаве монаха јесте *Y*⁴, односно саопштавање о несрећи у разним видовима⁴ и на тај начин се један од ликова уводи у причу, а самим тим се и наговештава заплет. Наредни ступањ бајке је појава Савиног оца у његовом сну, који сину предочава наређење (*k*²) о начину стицања чаробног средства (четири прозора) кроз XII Пропову функцију (јунак се проверава, испитује и тиме се припрема да добије чаробно средство или помоћника (Проп 2012: 50)). Појава слепог старца има функцију нуђења (*D*¹⁰), (Проп 2012: 53) и непосредног даривања чаробног средства (*Z*¹), а то је тканина начињена од звукова којом се наређује (*k*²) да се никада не отварају два прозора истовремено. Реализовањем наређења старог слепца (*q*²) Сава успева да сазна заборављено првобитно очево наређење (*k*²) (о четири прозора), чиме је активирана II Пропова функција – изрицање забране јунаку (*k*). Приликом одласка, Сава испуњава очево наређење, тражи четири никејска прозора (*q*²), како би напустио кућу, што је XI Пропова

2 Назваћемо други ток бајке почетном ситуацијом *i*² како бисмо разликовали од првог тога *i*.

3 Несрећа или недостатак се саопштавају (*Y*), саопштава се о несрећи. Уп. Проп 2012: 46, 47.

4 „Пет година одавде, у Nikeји, у коју идем, жена кир Теодора Ласкариса, његова трећа жена, зваће се Марија Куртене! Ти ћеш остати упамћена само као она друга, она јаловица из Мале Јерменије. Зато се, Филипа, немој ни враћати! Од ноћас ћеш бити мајка, али ти није суђено да родиш у престоници Византије.” (Петровић 2013: 15)

функција. Поред добијена четири никејска прозора, Сава од Теодора Ласкариса добија анђеоско перо – XIV Пропова функција или стицање чаробног средства. Пристизањем Саве и братије у Жичу реализована је XV Пропова функција, односно јунак се доводи до места на које је тражено, где са братом Стефаном завршава припрату цркве Светог Спаса. Учинивши очево наређење стварним, четири прозора поставља у своју келију настојећи да учини услугу умрлом оцу што је X^3 . Могућности стечених чаробних средстава су од великог значаја. Добитак и функција прозора чине главно чвориште и потенцијални семантички расплет бајке. Први прозор био је прозор „оног садањег”, други прозор је прозор оног што је било, трећи прозор онога што ће бити, а кроз четврти прозор се могаše видети „све како јесте, али не одмах испод, него испред, на неколико даљина” (Петровић 2013: 31). Били су то прозори на све четири стране света, у сва четири главна смера времена. Над чаробним средствима, надлеће наређење (k^2) – да се не отварају два прозора истовремено, али се појављује још једно Савино наређење игуману манастира Жиче (k^2) – да сваког дана кроз један прозор погледа и да наспрам тога чини шта је потребно за добробит братства и рода. На овом месту, условно речено, јунак препушта чаробно средство жичком игуману (дарује му и добијену десницу св. Јована Крститеља и добијено перце анђе-ла), јер јунак ступа на још један пут, на пут у Студеницу.

Дан шрећи. Роман/бајка се наставља увођењем лика, Григорија, петог игумана Жиче који се и даље придржава Савиног завештања. Прелом приче семантички се рачва онога тренутка када отац Григорије ишчекује долазак зograфа, мраморника и дијака, док се у даљем току бајке сазнаје о њима, али на другом наративном нивоу – уснулом бајковитом нивоу. Премда је сам наслов романа *Ојсага цркве Светиої Спаса* и она је у највећој бити романа центар радње, дозволићемо себи слободу да цркви хипотетички придодемо име јунака у име свих потоњих дешавања у роману/бајци. Црква Светог Спаса је, дакле, један од јунака. Посредством прозора, јунаку (цркви/Григорију) се дају обавештења о доласку противника (w^2), док се истовремено, са друге стране, у колони многострашног кнеза Шишмана налази кнез, који делује посредством доушника, што је такође IV Пропова функција (противник покушава да се обавести (w^3), (уп. Проп 2012: 38)). Након страдања доушника од стране Шишмана, долази до спајања наративних токова посредством птице сабласног изгледа што допире до манастирског дворишта која извршава наређење (q^2) – „летећи створ је тромо кљувао веловит звон великог звона, бранећи да позив на помоћ одмакне” (Петровић 2013: 44). Улога птице би могла по Проповој терминологији бити *веза*, а такође се може окарактерисати кроз Пропову IV функцију – распитивање о стању у манастиру преко других лица, у овом случају, преко птице (v^3).

Дан четврћи. Није само птица та која у овом делу романа/бајке спаја (повезује) наративне токове – Жичу и Шишмана. Ту је и „прашина безбожника” која је ту доспела отварањем прозора носећи са собом „нека-

кво ништа⁵. Радња романа/бајке се на кратко прекида увођењем фантастичног лика Прибила, који има чаробну моћ упадања у сан. Његово увођење је ипак мотивисано, јер се наставља на наративни ток о три госта које игуман Григорије очекује. Противник Прибил, на зографа Димитрија, мраморника Петра и Дијака Макарије делује непосредном применом чаробних средстава – упадом у сан и крађом свих њихових вредности које бораве управо у сновима (j^2). На овом месту се потврђује теза да је једна од главних мотивација (али и заплета) *сан*. Тројица ликовова, хипотетички одређени јунаци свога наративног тока, механички подлежу Прибиловом чаробном дејству, што је VII Пропова функција⁶ (g^2). Тројица јунака остали су на подручју сна, вечно заробљени, чекајући наставак свог наративног тока, који ће се укрстити са једним током о ком смо већ говорили – са судбином царице Филипе. Настављање наративног тока чији је јунак царица Филипа доноси фантастични преокрет – остаје у другом стању, не на јави него у *сну*, са жељом да новорођенче остави помајци која живи седам столећа касније. Овај типичан мотив бајке у виду кретања кроз време поновиће се и нешто касније. На путевима нестварног, на путевима *сна*, тројица несрећних мајстора бивају сведоци рођења детета. Царица Филипа даје наређење (k^2) да потраже помајку удаљену седам векова даље, што и чине (q^2). Након скончавања царице Филипе, овај наративни ток добија новог јунака, сина Богдана, који је растао крај помајке и тројице мајстора. Богдан пребива у *сну* док након седам година није прешао у *јаву*. Ова појава мењања (не)стварности носи са собом бајколике обресе. У даљем току Петровићевог романа/бајке наступа фантастични тренутак – приликом чишћења келије, млади монах све баца кроз прозор који је казивао шта ће бити – „све је завршило седам векова даље, посред нечије умишљености да су знања коначна, а времена омеђена” (Петровић 2013: 60). На тај начин смо доспели од Куманско-бугарског похода на манастир Жичу 1291–1292. године до седам векова касније, тачније до 20. века. Роман/бајка се навраћа на јунака, на цркву Светог Спаса. Овладавање чудесним средством доводи до издизања изнад тла⁷, оно је омогућило ваздизање цркве Светог Спаса навише што је XIV Пропова функција – јунак (Црква) стиче чаробно средство које је и вид одбране од противника (Z), што је и XV Пропова функција, премештање летењем које бива реализовано у *дану њејшом*.

5 „Потом се келијот ревносно прихвати да помете под. Метлом од увезане брезове шиблике он стаде сабирати прашину, лиске, повике, гранчице, ситан камен, рзање коња, паперке птице букавац, смех, смрад катранске сенке, мук бубња, труње маглине, некакво ништа, све оно што је јуче, од силе војске Бугара и Кумана, из правца садањег на даљину, у некада Савину одају улетело.” (Петровић 2013: 46)

6 Жртва допушта да буде преварена и тиме нехотице помаже непријатељу (g). (Проп 2012: 40)

7 У овом случају, издизање је иницирала молитва што је парадокс јер молитва је свеприсутна на нивоу читаваог романа/бајке, она је, дакле, чаробно средство и један од најважнијих семантичко-мотивацијских чворишта које ледби над читавим делом, над читавом *Опсадом цркве Светиој Спаса*.

Дан њети. Два гласника крећу да обавесте о ступајућој напасти оближње скитове, а један одлази ка Магличу, што је реализовање Y^4 , IX Пропове функције, односно, саопштава се о несрећи (Проп 2012: 47). Усред неспокоја због надлазећег непријатеља, догађа се чудесни преокрет, отац Спиридион изнова проговара. Говорећи о потреби и нужности молитве, отац Спиридон ће се свесредно молити за „стабљику, довољно високу, не бисмо ли се уздигли изнад домаћаја страшног нападача” (Петровић 2017: 70), који ће се у роману/бајци и обистинити. Молитва се обистини, „цела се грађевина подиже за усклик. [...] Храм се стресе. Тргу. [...] Црква Св. Спаса се ваздигну навише.” (Петровић 2013: 73). Јунак овог наративног тога, црква Светог Спаса, стиче чаробно средство (Z^1): „средство се даје непосредно” (Проп 2012: 54), односно чаробно средство проистиче из молитве. На крају *дана њети*, отац Григорије одлази до прозора који гледа ка садањем и затиче птице које лете и пчелиње кошаре, а међу њима, прхтали су шестокрили *серафими* који одоше међу звезде. Књига прва, насловљена *Серафими*, завршава се симболичним летом серафима – одводећи нас пут књиге друге, насловљена *Херувими*.

КЊИГА ДРУГА, ХЕРУВИМИ

Дан шести. Осим описивања стања цркве, господина Андрије и пада дохијара Данила, функција повезивања са насловом књиге је остварена појавом *херувима* чија пера на крилима шуште узнемирено, што и примећује један од јунака, игуман Григорије.

Дан седми. Нови наративни ток, приказан у седмом дану, одликује се дуплим наређењем (k^2) – Енрико Дандоло дозвољава састанак са вођама крсташког похода, Бонифачиом и грофом Балдуином. Догађа се и Дандолова наредба магистеру Инђиријану да сатка од девојачких одраза унуке му, Ане Дандоло, чашу која ће имати функцију чаробног средства (Петровић 2013: 88). Епизода стварања чаробне чаше (Z^3) бива потпомогнута још једним чаробним средством Инђиријана: (Z^2) – средство се показује у виду наог Доминикина, који ће Ани измамити прави осмех, неопходан осмех, који бива уткан у стакло зарад дејства чаше пуне жудње. Следи још једно наређење (k^2) Дандола крсташким вођама, као и давање обавештења о јунаку (w^2) – наредба је да освоје Задар. Наредба бива испуњена (q^2) – Задар бива освојен и опљачкан. Мимо других галија, трговачка галија одлази пут Дубровника, достављајући чаробну чашу, која доспева међу планине рашке земље, доспевши на руке Стефану, сину Немањином. Противник покушава да превари своју жртву, што је VI Пропова функција и то делује непосредном применом чаробних средстава (j^2). Стефан механички подлеже чаробном дејству (g^2): „Чим је отпио први гутљај, младом је владару низ грло кренула жудња, врвећи му телом као распаљен жар. Он није знао како, али се наједном загледао у непознату госпу која је живела веома далеко. [...] И тако је Стефан почео да живи у сталној жеђи, немоћан да је загаси, при-

тиснут чежњом (Петровић 2013: 94). Противник зачарава своју жртву (X^{11}) и самим тим утиче на протеривање Јевдокије од стране Стефана (X^9). Након три године, Млечани задају коначан ударац и шаљу Ану Дандоло не успевши да Стефана одговоре од женидбе N^* . Потом, Сава се одлучује да испије гутљај са чаробне чаше (Z^7) у нади да ће помоћи брату. Молитвом и мислима упућеним Господу, Стефан спасава брата (S) (XXII Пропова функција). „Чаша од стакла је у смирај ноћи напукла, опасност је исцурела.“ (Петровић 2013: 97) – отклања се почетна невоља (E) (XIX Пропова функција) – са зачараног се скидају чини ($E8$), (уп. Проп 2012: 64).

Дан осми. Воденичар Добреч крши забрану свештенства ($q1$) и бива нападнут од стране немиких сила које га присиљавају да покрене воденицу. То је узрок црнилу, ветровима и мраку које влада у пределима изнад Ибра. Зачаравањем (X^{11}) воденичар покреће воденицу, што је проузроковало да једина војска у околини Спасовог дома зађе у мукле пределе. Црква Светог Спаса лети кроз ваздух (P^1) услед дејства чаробног средства које ју је издигло изнад земље. Тачније речено: све се љуљало, зидови су тешко дисали, греде се извијале, а звуци четири прозора ужасавали су игумана Григорија. Посредством чаробног дејства, прозора који гледа од садашњег на даљину и доспева од Скопља, даје се слика краља Милутина до ког стижу закаснеле вести о намерама Бугара и Кумана, о намерама војске кнеза Шишмана – јунаку овог наративног тока, краљу Милутину, дају се обавештења о противнику⁸ (w^2). Осим овога, игуман Григорије увиђа и приближавање Шишманове војске који су били само дан хода од манастирске капије.

Дан девети. Нови дан враћа нас у наративни ток повезан са одрастањем Богдана, о чијем пореклу смо говорили у дану четвртном (није ли ово фантастично стасавање јунака?). Уметнута је епизода везивног типа о соколару Љубену (соколар Стефана Лазаревића), који се у *сну* састајао са царицом Филипом. Будући да им је однос био љубавне природе, када Филипа престане да се појављује у *сну*, соколар Љубен полази у потрагу. Деспот Стефан Лазаревић му дарује птицу крагуј, која ће га пратити. Птица крагуј је важно мотивационо место романа/бајке, оно наводи на делања и умеће се у наративне токове. Соколар Љубен налази зачетак свега – место трагова три човека (Богданових поочима) и комадић пупчанице (уп. Петровић 2013: 115–123). Соколар проналази поочиме и сазнаје горку судбину – Богдан је син византијске царице Филипе, а *сан* је Богданов у ком они обитавају док он јавује. Погођен истином, соколар Љубен умире док му се из недара извија крагуј – тај исти крагуј доспеће до 20. века и до Богдановог пријемног испита, када га он и уочава присећајући се да је такав последњи пут спомињан крајем 14. века у списима деспота Стефана Лазаревића. У овом дану нисмо уочили типичне Пропове функције. Претпостављамо да је циљ нарације дана *де-*

8 Саопштавање је, такође, чаробним путем: краљ Милутин сазнаје истину из крчага који сакупља приче и гласове у своју мрежу.

ветшот да повеже радње, ликове и времена, али и да уведе у роман/бајку везивни елемент, птицу крагуј која ће се изнова појавити на крају.

Дан десетши. Испред густе војске Бугара и Кумана налазиле су се бројне препреке (**R**) које су их спречавале да напакусте Цркви. Само ће једном отац Григорије изрећи наређење (**k²**): да се зауставе и покају док још није касно. Наредба бива прекршена (**q¹**), а војска стрелама, копљима и секирама напада Цркву. Црква се против противника борила (**XVI** Пропова функција (**L**)) својом висином, противници су свим средствима нападали не би ли успели да је спусте или униште. Једино шта се испоставило након толико напора јесте да је пред Шишманом тежак задатак **T** (**XXV** Пропова функција) – Црква се није дала. Војска Бугара и Кумана одлучује да прогони јунака (**XXI** Пропова функција (**P**)) одређеним средством – прављењем балисте што ће у Жичу „добацити догађаје” који ће је спустити ближе њима. За време организације овог подухвата, жичком братству недостаје воде за пиће (**x⁵**), за шта смишљају начин како да је обезбеде. У овом делу бајке/романа, појављује се „један огртач од неколико хиљада разноврсних пера” (Петровић 2013: 139), што је очито врста везе која прожима читаву бајку/роман⁹. Један од првих покушаја напада Шишманове војске (**P**) био је тренутак када братство спушта конопац не би ли захватили воде у бунару. Куманац успева да се успе уз уже, али келијоти пустише конопац те братство успева да оствари привремену победу (**V**). Важно је напоменути да у случају напада војске на жичко братство долази до асимилације Пропових функција. Наиме, напад, односно, прогањање јунака (**P**) у контексту одговара и **VIII** Проповој функцији, наношење штете (**X**).

КЊИГА ТРЕЋА, ПРЕСТОЛИ

Дан једанаестши. Жичком братству, поред свега, највише фали воде за пиће – овај дан посвећен је молитвама не били се вода чудесно појавила.

Дан дванаестши. Прича се навраћа на наративни ток у ком се описују кретања ка Цариграду и сусрет Енрика Дандола са Алексијем IV. Његов главни недостатак (**x**) који га мучи жеља је за поседовањем плашта од птичијих пера (као вид чаробног средства) – које је у власништву Алексија IV. Радња овог наративног тока потиче из 1204. године, а завршава се свргнућем Алексија IV. Између осталог, пошто нисмо успели да уочимо хронолошки јединствено остваривање радње у овом сегменту нарације, нисмо успели ни да и уочимо одговарајуће Пропове функције. Појава једног имена, Теодора Ласкариса у завршном делу овог дана, враћа нас на почетке наше бајке/романа – на дан други и царицу Филипу чији је супруг био Ласкарис.

Дан штринаестши. Нови наративни ток упућује нас у животе и нарави две личности, два брата, Стефана Драгутина и Стефана Милутина, наводећи нас на њихове суштинске разлике у карактеру, владању, вери,

9 Сетимо се да перце анђела игуман Григорије скрива у својој бради (Петровић 2013: 146).

односу према људима. Посредовањем (Y), тачније саопштавањем о несрећи у разним видовима (Y⁴), краљ Милутин сазнаје за напад на Жичу. Истовремено, сазнаје за то и краљ Драгутин. Упућује се позив у помоћ, после којег следи одашиљање јунака (Y¹). Обојица, као могући јунаци овог наративног тока, премештају се ка одредишту (R), (XV Пропова функција) у намери да што пре доспеју до своје жичке браће.

Дан *четрнаести*. Игром случаја, Богдан доспева у затвор где бива провераван од стране будућег дариваоца, Видосава (D¹), (XII Пропова функција D). Богдана Видосав испитује и тиме се припрема стицање чаробног средства. Поздрављање и испитивање јунака, Богдана, што је и вид ослабљеног проверавања (D²), резултира Богдановом позитивном реакцијом и издржаном провером (H¹), те се чаробно средство стиче (Z¹). Функција стеченог оловног виска је отварање нових видика и стварање нових прозора, што му даривалац Видосав и показује (Z²). Фантастични елемент унутар овог наративног тока паралелни је живот Богдана и у *сну* и на *јави*, попут његове мајке Филипе, и такав живот ће га пратити до краја романа/бајке. Богдан жели да отвара прозоре који се „према временима несметано простиру” (Петровић 2013: 185) – што Видосав, даривалац, не дозвољава (k¹). Важан сегмент овог дана је сазнавање истине на нивоу читавог романа/бајке – сазнајемо истину о четири прозора у Жичи – тачније, о њиховом будућем уништавању¹⁰. Заробљеник, Богдан, бива ослобођен из затвора (E¹⁰).

Дан *петнаести*. Наношење штете од стране Кумана и Бугара (X) води нас до константне борбе са противником (XVI Пропова функција, L): „Бугари и Кумани су пед по пед повлачили цркву Св. Вазнесења.” (Петровић 2013: 196). Фантастични моменат бајке следи када Блашко, божији човек, прелази до цркве посвећене св. Теодору Тирону и Теодору Стратилату, црквице која се трзала привезана за тешки храм Св. Спаса и почиње да деље јелова стабла правећи од њих весла. Игуман Григорије користи своје чаробно средство, перце ангела, којим успева да помогне Блашку: „Како отац Григорије унесе перце у малу цркву, она снажно одскочи, јелова весла убрзаше, ваздух се изломи као око јаке крме, размакоше се и невидљиви спрудови. Црквица превуче.” (Петровић 2013: 202) – (E⁵) (XIX Пропова функција): „невоља се отклања за трен ока применом чаробног средства.” (Проп 2012: 176). Блашко успева да издигне цркву веслањем кроз прозоре мале цркве (R²), док јунак (црква Светог Спаса) и даље лебди у ваздуху (R¹). Ова борба може бити представљена и као такмичење надвлачењем неба и земље, надвлачењем између противника (Шишманова војска) и јунака (Црква Светог Спаса) (L²), у којој јунак постиже привремену победу (V²) постижући надмоћност у надметању.

10 „Приповеда се да су прозори четири времена последњи пут били на окупу у Жичи, у Спасовој цркви, у келији св. Саве. Оволико да знаш, поразбијени су. Не једино капци. Не само окна. То је мање важно. Разбијени су им видици.” (Петровић 2013: 186)

КЊИГА ЧЕТВРТА, ГОСПОДСТВА

Дан *шеснаесџи*. Игуман Григорије саветује своје житеље да је молитва Господу једини пут сили која настоји да их савлада.

Дан *седамнаесџи*. Наративни ток бајке окреће се договорштинама Енрика Дандола. Противник, Дандоло, информише се о богатствима која се налазе у Константинопољу (v^1) те одлучује да свој крсташки напад ту усмери. Жеља за походом проистиче из Дандоловог недостатка (**VIII-а** Пропова функција, x) – Енрико Дандоло жели плашт од десет хиљада различитих пера који би га одбранио од смрти. Дакле, крајња намера је крађа чаробног средства (X^2). Дандоло наноси велике штете Константинопољу – пљачка, уништава и пали (X^3). Доспевши до ризнице, проналази чаробно средство (Z^5), али плашт има свој недостатак (x^2) – плашт није од десет хиљада пера већ му недостаје девет пера: „Седам пера је отео Ускок, ветар бугарског цара калојана. [...] Једно је перо поткупио неки Жофре, певач међу крсташима. [...] Девето, односно десетохиљадито перо, нестало је незнано куда.” (Петровић 2011: 213) Прогонећи свим силама Теодора Ласкариса (**P**), он ипак успева да се спасе покушаја да буде убијен (S^9), (**XXII** функција, спасавање јунака).

Дан *осамнаесџи*. Нови дан доноси слике Драгутиновог ометаног и успореног приласка Жичи наспрам Милутиновог брзог напредовања и сусрета са туђинцем¹¹.

Дан *деветнаесџи*. Богдан овладава чаробним средством (**Z**) испробавајући га на бројним прозорима уочавајући да „правих прозора готово да није било” (Петровић 2013: 213). У причи/бајци о Богдану, појављује се нови лик – Дивна Тановић, кћи трговца временом, Ђурђа Тановића, овичена у прозорском оквиру Андреаса фон Нахта, који Богдан проналази и одлучује да бежи са њом од будних очију Фон Нахта. Овде је одступљено од Пропове **XXXI** функције, нема свадбе међу њима, али остају заједно и зачињу потомство.

Дан *двадесџи*. Јунака бајке/романа, цркву Светог Спаса, Шишманови оданици непрестано прогоне (**P**). Јунак се прогони претварајући се у велику, механичку птицу (P^3) која ће напасти Жичу. Упоредо, на висинама црквенога здања, одиграва се епизода копања студенца у облаку (појава старца у облаку), након ког креће крупна киша, која је уједно Жичу спасила од напада лебдећих коњаника (D^8), (**XII** Пропова функција, непријатељско биће покушава да уништи јунака (Проп 2012: 52)). Још једна привремена победа јунака (**V**), цркве Светог Спаса, бива постигнута „оживљавањем” нашег јунака прибављањем воде, у овом случају, кише (E^{IX}). Истовремено, отклања се почетни недостатак јунака, цркве Светог Спаса, а то је био недостатак воде.

11 О симболици сусрета историје, краља Милутина и туђинца, видети: Слободан Владушић, „Опсада цркве Светиој Спаса и историографска метафикција”, *Годишњак филозофској факултету у Новом Сагу* (121–129), књ. 35, 2010.

КЊИГА ПЕТА, СИЛЕ

Дан *двадесет и први*. Влада привремено благостање. Услед добро-дошле воде, двориште, црква, братство, народ – све блиста, усахло је процвало, сломљено је срасло.

Дан *двадесет и други*. У дану *дванаестом* речено је да је Дандолов циљ и недостатак (x) перо од десет хиљада птичијих пера. Настојећи да доспе до њега, Дандоло покушава да добије првих седам пера од бугарског цара Калојана тако што шаље тројицу највештијих преговарача (E²). Истовремено, тројицу шаље и ка Жофреу, поседнику једног пера¹². Важно је напоменути да су и бугарски цар Калојан и Жофре доспели до пера крађом тих истих пера (XIV Пропова функција и крађа чаробног средства Z⁸). Након што објекат тражења бива одузет уз помоћ силе (E¹), Жофре бива убијен (X14) док тројица преговарача ипак успевају да му перо украду (Z⁸).

Дан *двадесет и четврти*. Богдан се труди да отклони све невоље које се налазе на путу Дивни и њему мењањем видика и прозора. У основи приче о Дивни Тановић и Богдану Шаренац (2016: 361) препознаје структуралне елементе бајке. Уз помоћ чаробног средства, оловног виска, Богдан покуша да заштити Дивну и свог сина од будног ока Фон Нахта, који их вреба (E⁵). Фантастични моменат приче о Богдану је истоветност у доласку на свет (уласку у роман/бајку) његовог сина: као што је Богдан рођен у сну, и Богданов и Дивнин потомак расте у сну.

Дан *двадесет и пети*. Киша је омела намере Бугара и Кумана, али план о нападу механичком птицом се постепено реализује. У међувремену, дошло је до одлуке да се јунаку нанесе штета на другачији начин – паљењем ватре (X). Услед сновиња „празног сна”, видински кнез Шишман путем тумача снова бива обавештен о будућим несрећама у разним видовима. (Y⁴).

КЊИГА ШЕСТА, ВЛАСТИ

Дан *двадесет и шести*. Непрестане молитве за спасење.

Дан *двадесет и седми*. Након што је чаробно перо од Жофреа украдено, Дандоло га искориштава не би ли макар мало тело загрејао. На двору бугарског цара Калојана, дошло је до преваре приликом размене (H¹⁰) – наместо седам недостајућих пера, Дандолу стижу три главе својих поклисара. Дандолови преварни наговори (j¹) нису успели, али он не одустаје од даљих планова у циљу преотимања преосталих пера.

Дан *двадесет и осми*. У *двадесет осмом* дану опсаде сазнајемо да почетно Савино наређење о отварању прозора јесте прекршено (q¹), цркви бива нанета штета са унутрашње стране: Андрија Скадранин пљачка Жичу (X³), краде часове, месеце, читава доба и све вредности унутар цркве. Фантастични моменат јесте преламане стварности и времена –

12 Калојан је перима оживљавао насликано, а Жофре је пером постао трубадур. Управо то је њихова фантастичност/бајколикост.

наспрам Жиче и дозивања игумана Григорија, не чувши ни речи, Скадранин је одбегао са својим пленом годинама унапред.

Дан *двадесет девети*. Богдана и Дивну није престајао да прогања трговац временом, колико год се Богдан борио да се од њега скрију. Наочиглед кружну композицију овај роман/бајка добија доласком Богданових поочима (који су у сну и њега чували) у Дивнин сан како би заштитили њу и трудноћу. Сазнајемо да је плашт од десет хиљада пера израдио (Z^3) управо Богдан, скупљајући остављена пера на прозорским даскама.

Дан *тридесети*. Црква бива нападнута ватром (X). Веслима од јеловине која је издељао Блашко, храм Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата, уз помоћ дохијарха Данила, успева да се одмакне од Жиче (да се спаси! (S)), док се она лагано спуштала ка непријатељима. Јунак, храм Св.Теодора Тирона и Теодора Стратилата (јунак јер је део Жиче) успева да се спаси – XXII Пропова функција, (S) – „јунак одлази ваздушним путем” (S¹) и „јунак се спасава од покушаја да буде убијен” (S⁹) (Проп 2012: 67, 68).

КЊИГА СЕДМА, НАЧАЛА

Дан *тридесети први*.

Борба је трајала (L), а Црква се све више спуштала ка Шишмановој војсци.

Дан *тридесети други*.

Премда бугарски цар Калојан није имао намеру да врати украдених седам пера, Енрико Дандоло се спремао на поход и бој против Бугара (R). Са друге стране, сазнајемо да „се осмо перце, према сазнањима ухода, нашло у поседу василеуса Теодора Ласкариса, владара Никејског царства.” (Петровић 2013: 343). Подсећамо се почетка нашег романа/бајке и Ласкарисовог даривања перцета Сави, затим даривања перцета игуману Григорију (z^1), што је поклањање материјалне природе (Проп 2012: 175).

Дан *тридесети трећи*.

Игуман Григорије користи чаробно средство и гледа кроз прозор ка будућем (j^2). Оно чега у будућности нема управо су они сами. Прича се пребацује на „одбеглу цркву” Св.Теодора Тирона и Теодора Стратилата – јунака који се спасао (S) – која онда беше ишчезла, а сада се појављиваше „како плови невом изнад рашке земље.” (Петровић 2013: 348).

Дан *тридесети четврти*.

Нетипично за бајку, долази до тренутка када јунак одлази од куће. Богдан одлази у потрагу за перима не би ли их сакупио све¹³. Иако се приближавамо крају романа/бајке, уочавамо нелогичност одласка јунака у овом тренутку пошто се одлазак од куће обично догађа унутар почетне ситуације. Моменат одласка иницираће развој семантички различитог пута којим смо пошли – Богданов одлазак и почетна ситуација *i*, за нас представља симболичну поруку и могући почетак писања

13 Овај моменат можемо третирати као процес израђивања чаробног средства (Z^3).

једне нове бајке која ће остати само будућем писању. И само верним читаоцима. На свом путу, „међу усецима облака кликтао је крагуј извијаш. [...] Богдану се већ неколико пута причинило да га баш такав крагуј прати кроз живот.” (Петровић 2013: 355), што нас надовезује на причу о Богдановом оцу из дана *деветиої*.

Дан *шридесетї иети*.

Механичком птицом (**P¹**) и прогањањем јунака кроз ваздух, Жича прима последњи ударац. Непријатељско биће ступа у борбу са јунаком (**D⁹**). Нетипично за бајку, након борбе са противником (**L**), која траје од самог почетка романа/бајке, победу у овом наративном току, наочиглед и привидно, односи противник, Шишман, савлађујући Жичу.

Али да ли Шишман у потпуности успева да убије јунака, цркву (**P⁶**)? Јесмо ли заборавили на спасеног јунака, на спасену цркву Св. Теодора Тирона и Св. Теодора Стратилата из дана *шридесетїої*, која је била неодвојиви део жичког простирања, а о којој се већ „десетинама година причало како једна малена црквица плови небом изнад рашке земље.” (Петровић 2013: 348)? Није ли се бекством црквица спасла (**S**)? Чак и оживела? Уколико се присетимо радње из дана *шридесетї и шрећетї*, након што су старији препознали цркву Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата – „цркву која је загонентно ишчезла пре четрдесетак година, приликом опсаде Жиче од војне Бугара и Кумана” (Петровић 2013: 349) – архиепископ Данило Други „чувши где се нашао нестали део првосаздане архиепископије, реши да обнови и ово свето место”, одлази пут Столових планина, одмах испод лебдеће цркве, те нареди „да храм изнова посвете, овог пута као цркву Св. Петра и Павла.” (Петровић 2013: 350). Крећући се падинама ка Жичи „ваздухом се покрену и црквица, пратећи непрестано молитве, да би се приземил тачно на ономе родном месту, покрај Спасовог дома.” (Петровић 2013: 350) – јунак је, дакле спасен, васпоставља се на месту на ком је била, у цркви Светог Спаса започиње обнављање великог храма, трпезарија и келија.

КЊИГА ОСМА, АРХАНЂЕЛИ

Дан *тридесет шести*.

Жича је падала све дубље, а напад је био све јачи. Шишман је захтевао игуманову главу (**X¹³**). Видински кнез не доспева до пера ангела, јер се оно вазнело „изнад окупљеног братства и народа, полетело нагоре, те застало у тачки где се црква врхунила.” (Петровић 2013: 364).

Дан *шридесетї седми, осми, девети*.

Дани су обавештајног карактера, говоре о повлачењу Енрика Дандола у Цариград и његовој смрти, о историји записаној у житију краља Милутина и о исечку из *Полийишке*. У дану *шридесетї седмом* сазнајемо да непријатељ Енрико Дандоло бива кажњен и умире (**Pu**), (**XXX** Пропова функција). У дану *шридесетї осмом*, из Житија краља Стефана Уроша Милутина, написаног од Данила, сазнајемо да и непријатељ Ши-

шман и његова војска бивају поражени (Pu). Нападом краља Милутина на „овога нечастивога”, краљ Милутин извојева победу поштедевши живот покајнички запомагалачким остацима видинског кнеза Шишмана.

Дан *четирдесетти*.

„Од свега није више ништа остало, ни да се приповеда.” (Петровић 2013: 373).

КЊИГА ДЕВЕТА, АНЂЕЛИ

У завршном делу романа/бајке обликована је симболична сцена: на врата капије Жиче улази Дивна са дететом у наручју, док се отац Герасим припрема за Свету тајну Крштења. „Унутар Спасовог дома чекао је мирис тамјана, жиже кандила и воштаница, лица светаца и пророка. Тамо где су се у куполи *укришћали зраци*, лебдео је папер, мало перо ангела.” (Петровић 2013: 379). Проналаском стотина одломака видика некадашњих прозора катихуменије остварена је кружна композиција романа *Ојсада цркве Светиој Сјаса* Горана Петровића. Роман се завршава почецима романа/бајке, прозорима, па се читалац пита: Где су почетак и крај овог романа? Преплетеност различитих значења и различитих садржаја омогућава и разнолику интерпретацију симболичког градива Петровићевог романа. Као коначна – не намеће се ниједна интерпретација. Као симболична – намеће се свака. Прави пример су четири никејска прозора, о којима је прича започета казивањем о њиховом стицању, о њиховој важности, чаробности, завештању о употреби; настављена представљањем њиховог чаробног дејства и кршењем забране до проналаска одломака. Смисао је у перцепцији и времену: прозори су вид свеопштег сагледавања времена у сва три смера, они су видици у (не)познато и симбол идентитетског препознавања у епистемским оквирима. Сетимо се Фукоових епистема и традиције знања. И прозори цркве Светог Спаса део су сваке епистеме, од 13. века до века у ком читалац приступа читању романа/бајке, па као такви у свакој епистемској равни имају своју причу – од Саве и Ласкариса до Дивне и Богдановог потомка. Делају на плану дискурса и учествују у обликовању прича. Роман је покушај причања приче која започиње, зависи и завршава се четирма прозорима који ту причу кроје. То је најлепша алузија на пролазност и слику времена у коме једино релевантно преостаје питање „виђења прозора”, „погледа кроз прозор” и схватања испричане „опседнуте приче”, у којој је једино неминовно то да себе затичемо како помно пратимо испреpletене нити Петровићевог романа, што као „портал” (Шмуља 2013: 483), попут једног од никејских прозора, отвара поглед на прошлост.

ЈОШ ЈЕДАН ПРИЛОГ РАЗУМЕВАЊУ БАЈКОВИТОГ У РОМАНУ ОПСАДА ЦРКВЕ СВЕТОГ СПАСА ГОРАНА ПЕТРОВИЋА

Бајка поништава свет стварности претходно га испитујући, дозвољавајући нам да успоставимо сопствена начела у самом третирању и односу са текстом. Подручје бајке претпоставља радни простор унутар ког перципирамо њена и приказана и скривена својства. Отуд су основна својства бајке чудноватост у домену простора, збивања, времена и та „чудноватост није у овом облику чудном него саморазумљивом” (Јолес 1978: 173). Првобитна намера представљања бајке потпомогнута је свешћу да се у роману преплићу „границе фантастичког и реалног” (Алексић 2013: 159). Препознати фантастички елементи у епизодама са безбожничком прашином, 30 сребрњака, студенцем и старцем у облаку иду у прилог бајци. На исти начин, функција и дејство чаробних средстава: прозори, плашт, пера, оловни висак, седам несталих пера, као и молитва¹⁴ делују на бајковити развитак радње и односе међу ликовима. Црква (и црквица Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата!) као главни јунак је „симболички чардак” (Алексић 2016: 114) ни на небу ни на земљи и „међупросторни и међувременски хронотоп” (Алексић 2016: 117) који омогућава радњу, преплиће наративне токове, ликове и односе. Најчешћа функција чудесних и фантастичних слика и призора, постаје метафоричка и алегоријска (уп. Вуковић 2018: 120), што и одводи симболичком разрешењу овог романа/бајке: црква Светог Спаса је неприкосновени и непобедиви главни јунак.

У случају анализе коју спроводимо, бајка/роман пренесени су у серију преиспитивања функција, јунака, односа, који ће створити коначни домен једне бајке: коначно питање и преиспитивање: да ли је ово вештачки створена „ауторска бајка у којој је свет само привидно чудесан и фантастичан и може ли се објаснити на рационални начин” (Пешикан Љуштановић 2008: 51)? Уколико *Опсада цркве Светиої Сјаса* третирамо као ауторску бајку која не прати помно развитак као што то чине класичне бајке, уочавамо проверљивост и тачност констатације Љиљане Пешикан Љуштановић (2008: 53) да се „ауторске бајке окончавају неретко страдањем и смрћу својих јунака, а добитак који се у њима постиже јесте *духовни*” (подв. А. Ч.) – односно, Црква, иако страда, јесте победник, само у вишем онотолошком и физичком смислу – у вазнесењу и спасавању цркве Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата.

Служећи се дескриптивним табеларним приказом ауторске бајке Љиљане Пешикан Љуштановић (2008: 54, 55) тежимо коначном доказивању почетне хипотезе, тј. *Опсада цркве Светиої Сјаса* Горана Петровића поседује све елементе (као и функције) неопходне да би била посматрана као бајка:

14 О значају, важности и поетичким претпоставкама молитве видети: Јана Алексић, „Црква – извор живе приче: полисемантичност цркве у роману *Опсада цркве Светиої Сјаса* Горана Петровића”, *Лейопис Машице српске* (111–122), књ. 497, 2016.

Опсада цркве Светог Спаса	АУТОРСКА БАЈКА
Уводна књига, снови царице Филипе и Саве, стицање анђеоског перцета, изградња припрате цркве Светог Спаса и постављање четири никејска прозора	Фантастичан свет; сан; чудно замењује чудесно (долази до особене рационализације света усмене бајке)
Главни јунак: нељудско биће – Црква Светог Спаса и црквица Св.Теодора Тирона и Теодора Стратилата; Богдан (стасавање јунака); Уплитање националне историје; Обухваћени јунаци националне историје: Милутин, Драгутин. Противник и историјска подлога: Куманско-бугарски поход на манастир Жичу 1291–1292. године, делања видинског кнеза Шишмана.	Јунаци су бића поникла из индивидуалне стваралачке фантазије или књижевности; често су именовани ретким, необичним симболичним именима, или именима из домена националне историје, историјског предања или епске традиције; главни јунак може бити животиња, биљка, нељудско биће; развијенија дескрипција и психолошка индивидуализација лика; он се мења изнутра, психолошки сазрева.
Временски период од 13. до 20. века, сегменти историјске прошлости део су нелинеарно исприповеданог текста, притом да је сваки временски период дескриптивно обухваћен и кроз ликове и кроз радњу ликова.	Време се конкретизује, било као део историјске прошлости везано за одређене личности и збивања, било као део дехуманизоване модерне свакидашњице; дескрипцији времена поклања се већа пажња.
Конкретан географско-историјски простор: црква Светог Спаса.	Конкретизован простор; егзистира и независно од сижеа; бива описиван и, по правилу, локализован у конкретне географско-историјске просторе.
✓	Лирски, метафорички и алегорички елементи
✓	Индивидуални ауторски стил обележен већим присуством лирског елемента, увођењем и проширивањем симболике, хумора, дескрипције простора и јунака
✓	Тежи већој композиционој кохеренцији; радња заокружена, сведена на један мотивски низ, и тежи јединственом разрешењу.
Сазнајемо само да се Шишманова војска домогла цркве, без детаља.	Изостављају се потенцијално „трауматични” садржаји усмене бајке.
✓	Може се окончати страдањем и смрћу својих јунака, добитак који се постиже јесте духовни, јунаци се жртвују за тријумф одређеног моралног или религијског начела.
✓	Прилагођава се ауторској савремености и вредносном систему његове културе.

ЗАКЉУЧАК

Препознавши у жанровском смислу оно чудесно у роману *Опсада цркве Светиої Спаса* Горана Петровића, остајемо у ковитлацу приповедања. У тексту што се простире као каква бајка, која непрекидно призива срећан крај, а не омогућава га. Свакако не у смеру у коме бисмо га, на основу познавања жанра бајке, могли очекивати. Постављајући јунака, цркву, као јунака романа/бајке, дошли смо до закључка да овај јунак мора да страда – мора да изгуби од противника зарад приче, зарад нове бајке, зарад дискурса. Обитавајући по обронцима овог романа, бајке, Богдан је и његова увертира и његов завршетак: увертира у смислу сопственог зачећа, завршетак у смислу крштења његовог зачећа – његовог сина. Јунак, црква Светог Спаса (и црквица Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата!), постоје као непосредни, али делајући јунак. Црква нас транспонује кроз релационе идентитете времена, простора, историје, приче, живота, бајке. Бајка је зачала црквом, јунаком, њоме се и реализовала и развијала. Бајка је свој врхунац остварила у својој негацији, али привидној негацији: јунак страда, јунак губи од противника, што и није типична одлика бајке, нити се успева уклопити у Пропове функције. Али страдање јунака наше бајке не води потпуном губитку као крају бајке. Наш јунак јесте морао да страда, да нестане са попришта дискурса како би се створио изнова – кроз време и његове наративизације. На тај начин, јунак није коначно изгубљени јунак, црква (и победа) је настављена – настављена кроз црквицу Св. Теодора Тирона и Теодора Стратилата, кроз веру, обнову, крштење, кроз Богдановог сина. Јунак је морао бити поражен да би се могао појавити нови јунак овог романа/бајке – јунак на коме ће се заснивати сва будућа читања – Богданов син. Нови јунак оживљава старог – Света тајна Крштења биће разлог његовог приступања цркви Светог Спаса, биће разлог обнове давно освојене цркве, која је у име постојања прихватила и властити нестанак. Јунак је преживео и на плану бајке и на плану текста, преживео је времена, историје, борбе и смрти, остао је жив у перу ангела, остао је у ономе изнад, у ономе другом – саме приче.

Извори

Петровић 2013: Г. Петровић, *Опсада цркве Светог Спаса*, Београд: Вулкан.

Проп 2012: В. Проп, *Морфологија бајке*, Београд: Билиотека XX век.

Литература

Алексић 2013: Ј. Алексић, *Ојседнућа прича: њојшика романа Горана Петровића*, Београд: Службени гласник.

Алексић 2016: Ј. Алексић, Црква – извор живе приче: полисемантичност цркве у роману „Опсада цркве Светог Спаса” Горана Петровића, Београд: *Летњопис Матице српске*, књ. 497, 111–122.

Бужињска 2009: А. Бужињска, М. П. Марковски, *Књижевне теорије 20. века*, Београд: Службени гласник.

Владушић 2010: С. Владушић, *Опсада цркве Светог Спаса* и историографска метафикција, Нови Сад: *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, књ. 35, 121–129.

Вуковић 2018: Н. Вуковић, *Иза граница мојућег: фантастично и чудесно у књижевним дјелима за дјецу насталим у периоду између два свјетска рата на српскохрватском језичком подручју*, Подгорица: Матица српска.

Јолес 1978: А. Јолес, *Једноставни облици*, превод и белешке Владимир Бити, СеКаДе, Загреб.

Љуштановић Пешикан 2008: Љ. Пешикан Љуштановић, Усмена и ауторска бајка у настави, у: *Унапређивање наставе српског језика и књижевности*, зборник радова, Нови Сад: Филозофски факултет, 36–58.

Шаренац 2016: С. Шаренац, *Поетика прозе Горана Петровића*, Београд: Филолошки факултет.

Шмуља 2013: С. Шмуља, Православна духовност и поетска фантастика у дјелу Горана Петровића, у: *Филолошке науке*: зборник радова са научног скупа, Пале: Филозофски факултет, 471–484.

Aleksandra Čebašek / Potenzial eines Märchens im Roman „Opsada crkve Svetog spasa von Goran Petrovic

Zusammenfassung / Die vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit der Morphologie des Märchens von Wladimir Propp, mit der detaillierten Analyse, der direkten Anwendung und der Anknüpfung der Märcheneigenschaften an den Roman „Opsada crkve Svetog Spasa” von Goran Petrovic. Die Grundannahme der Analyse ist der Versuch, diesen Roman als Märchen darzustellen, indem die Funktionen der Märchen nach Propp aufgespürt werden. Der Schwerpunkt der Arbeit liegt darin, die Funktionen des Romans darzustellen, um die Hypothese zu bestätigen, dass man diesen Roman als Märchen lesen kann. Die detaillierte Analyse, mit der dieser Roman als Märchen dargestellt wird, wird mithilfe der Grundeigenschaften der Autorenmärchen durchgeführt. In der Arbeit wurde gezeigt, dass man den Roman von Petrovic als ein künstlich geschafftes Märchen mit mehr nichtlinearen Narrationen, die sich miteinander verflechten, untersuchen kann.

Schlüsselwörter: Märchen, Wladimir Propp, Goran Petrovic, Autorenmärchen, Morphologie der Märchen, Funktionen

Примљен: 5. септембра 2020.

Прихваћен за штампу октобра 2020.